

Piroska, a női távcső

És még tükör is van benne! Van bizony, nem is akármilyen! 160/1212-es, Csatlós Géza jóvoltából. No, de nem szeretnék ennyire előre szaladni a történetben, hiszen nem is ez a tükör szerepelt az eredeti felállításban.

Kezdem talán az elejéről. 1999, Szatymaz, napfogyatkozás-tábor. Itt még teljesen újoncként voltam jelen (lásd 1999 októberi Meteor), de már akkor egyértelművé vált számomra, hogy távcső nélkül nem amatőr az amatőr, nekem bizony kell egy. Nagy szerencsémre – vagy talán pont nem véletlenül, hiszen véletlenek nincsenek – ekkor már jól ismertem Szuhács Attila barátomat. Ő hívott meg a '99-es táborba, és ráadásul a hobbjá épp a barkácsolás, mely tevékenységének jelentős részét az optikákkal való foglalkozás, valamint a távcsőépítés tette, teszi ki. Tehát önmagát adta a helyzet: Attila fogja a távcsövet megépíteni. Persze vehettem is volna egyet, de ezt anyagi megfontolásokból elvetettük. Szóval, legyen egy távcső, és ugye az ember általában Newtont épít, nem refraktort. Persze nem mindig, de talán többségében igen. Az is elég logikus volt, hogy kezdőként nem valamilyen speciális, például hosszú fókuszú bolygózós távcső lesz a megfelelő (igen, tudom, ezek általában nem is Newtonok), hanem egy olyan, amivel nagyjából mindent meg lehet figyelni. A másik fontos szempont az volt, hogy a távcső szállítható legyen, hiszen mint tudjuk, a legjobb távcső az, amit használunk is. A házunk kertje a XVI. kerületben a közvetlen fényforrások, valamint Budapest fényburája miatt csak igen korlátozott észlelési tevékenységet enged meg, ezért mindenképpen kitelepülésben kellett gondolkodnunk. Egyébként mialatt a távcső készült, és itt évekről beszélünk, Attila, vagy Cseri Gábor barátom 90/1000-es refraktora került rendszeresen az én autómba, kisebb-nagyobb észlelési túrák végett. Ez idő alatt

meg is tanították nekem, „mit kell nézni” a távcsőben, mik az arányok stb. A csillagképeket is ekkor tanultam meg. Mindez a későbbiekben igen hasznosnak bizonyult, nem egyedül kellett rájönnöm egy csomó mindenre.

Az én műszerem első variációjára már nem is emlékszem pontosan. Egy nem teljesen szimmetrikus, egyik végén kisebb, másik végén nagyobb átmérőjű csőbe került bele egy Kubus Gyula készítette tükör, tehát optikailag valószínűleg ez sem lett volna rossz. Aztán Attila úgy döntött, eladja a félkész állapotú műszert. Bár akkoriban ebből kifolyólag volt köztünk némi nézeteltérés, utólag úgy gondolom, jól tette. Kezdtünk mindent előlről. A következő tükör, amit sikerült beszerezni, már a fent említett Csatlós Géza féle 160/1212-es optika. Egy 4 centis segédtükör is került hozzá Almási Csabáék jóvoltából. A főtükör alumíniumozását is ők végezték. A műgyantával borított-megerősített papirtubus, és a tubushoz szükséges egyéb alkatrészek is Attila beszerzőképességét és leleményességét dicsérik. Például a fókuszírózó, ami egy Zenit fényképezőgép objektívje. Tudom, ez nem hangzik túl biztatóan, de tapasztalataim szerint hibátlanul működik. Hátra van még a mechanika. Azt hiszem, a távcső jellegéhez teljesen passzol Réti Lajos mechanikája, melyet akkoriban még sorozatban gyártott. Mindenképpen ekvatoriális szerelést szerettem volna, ezért is vetettük el a korábban szintén szóba került Dobsont. A Réti féle mechanika teljesen megfizethető áron, 28 000 Ft-ért került a birtokomba, kelles autós kirándulás keretében hoztuk el Gyórból, egészen pontosan 2001. május 2-án, szombaton. Az eddig leírt történet tehát hozzávetőlegesen másfél-két évet ölel fel.

És még koránt sincs vége. A távcső ekkor már kezdtet alakot ölteni. Megvolt a tubus, és már fel is lehetett tenni a mechanikára.

Következett a festés, és én valamilyen megmagyarázhatatlan ihletéstől vezetve választottam ki a színt: legyen élénkpiros. Az lett. Evvel készen is lennénk. Vagy mégsem? Az okulárok még hiányoztak. Az első valamilyen békebeli műanyag darab volt, leukoplasztal körbetekerve, hogy passzoljon a kihuzatba. Ez persze igencsak kényszermegoldás volt. (Egyébként az okulárkihuzat úgy lett megoldva egy adapter segítségével, hogy mindkét standard átmérő rendesen belemegy.) Idővel aztán szép lassan kezdtem beszerezni a sorozatot, jelenleg egy 6-os, egy 9-es, egy 10-es, egy 20-as és egy 30-as képezi gyűjteményem részét. Külön köszönet Szánthó Lajosnak, aki a kezdetekkor személyesen hozta házhoz az egyik első darabot, valamint hasznos tanácsokkal is szolgált. Okulárilag helyben is volnánk. Hibázik még a keresőtávcső. Az évek során volt egy-két meglehetősen sufnituning jellegű megoldás, mígnem valamikor a tavalyi év során felkerült a végleges gyári kereső – méregzöld metál színben. Nem csak nők, férfiak is

mondták, hogy nagyon nem megy a piros csőhöz, de azt hiszem, most már így marad. Nagyon jó, hogy a távcső pályafutása alatt volt szerencsénk egy Merkúr- és egy Vénusz-átvonulást megnézni. Előbbi alkalmból készítettük el egy kellemes délutáni kézműves-foglalkozás keretében a napszűrő felszerelést, melyet azóta is tudok használni a Nap megfigyelésére. Ezzel majdnem teljesen készen is volnánk, egy nagyon fontos mozzanat azonban még hátra van, nevezetesen a mechanikával kapcsolatban. A Réti-mechanikák a maguk nemében igen stabil, jól használható szerkezetek, számomra érthetetlenül azonban három lábás megoldásban készültek. Nagyon gyorsan kiderült a gyakorlatban, hogy ez nagymértékben akadályozza az észleléseket, mivel a tubus rendszeresen beleakad valamelyik lábba. Ezért szépen elővettem a klasszikus „A távcső világa” c. könyvet, kikerestem belőle a három lábú oszlop műszaki rajzát, apám orra elé tettem, ráböktem, mondván: „Ezt szeretném”. Ő pedig megcsinálta,

Cikkünk szerzője és távcsöve érdeklődők gyűjteményében a tarjáni MTT 07-en, a „Mutasd meg távcsöved” akció egyik szereplőjeként

szinterezős technikával le is festette, ebből kifolyólag nemigen fog berozsdásodni. Ráadásul szerintem még egész esztétikus is lett.

Az első használatba vételtől (2001) a „teljesen” kész állapotig, minden módosítással együtt eltelt vagy 4–5 év. Nem baj, határozottan megérte! Bár a magánéletem és a munkarendem pont akkor változott csillagászatiag kedvezőtlen irányba, amikor épp elkezdtem volna használni a távcsövet, az elmúlt félszáz évben kialakult fix észlelőhelyemről (ez Csömörön található, és negyed órán belül elérhető számomra), kezdem lassacskán felfedezni a műszerem adta lehetőségét. Az már

korábban kiderült az éves táborok folyamán, hogy az optika kiválóra sikeredett, most már csak nekem kell felőni a szintjére. Külön hab a tortán, hogy nem egész hét éves keresztfiam erősen érdeklődik a csillagászat és az észlelőtevékenység iránt. Már együtt szereljük a távcsövet, tudja a „műveleti sorrendet”, hogy hogyan kell okulárt cserélni, és folyamatosan tanulja, mit kell nézni a különféle objektumokon. Írni még nem tud, épp csak most kezdte az általánost, de már saját észlelődossziéja van, és rajzol is bele. Azt hiszem, már csak ezért is megérte...

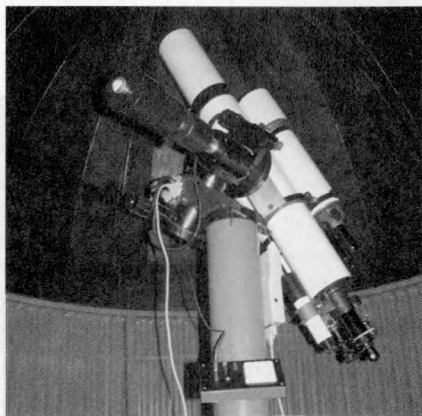
Horváth Edit

Az Al Tarf Csillagvizsgáló

Bizonyára nem mondok újat azzal, hogy a csillagos égbolttal a '60-as évek elején – ez bizony igencsak a múlt században volt – egy 0,5 dioptriás szemüveglencséből készült távcsővel kezdtem a közelebbi ismerkedést. A kétméteres óriás a Holdról elbűvölő képet mutatott, olyannyira, hogy elhatároztam egy kezelhető és optikailag kifogástalan távcső megépítését. 1970-ben szerencsésen hozzájutottam egy 1902-ben készített Calderoni-távcsőhöz (60/900-as) tartozékokkal, hordládával, mellyel Fejér megyében igen sok távcsöves bemutatót tartottam mint TIT-előadó.

Ezzel párhuzamosan, budapesti kiküldetésem kapcsán az akkor létező antikváriumokat minden alkalommal felkerestem, és így a XIX. század végétől megjelent, és persze akkoriban még könnyebben elérhető csillagászzal kapcsolatos könyveket megvásároltam. Az időközben elkészült 72/500-as parallaktikus refraktor maga volt a csoda.

Sánc utca, Gyurka bácsi, Róka Gedeon, Ponor Thewrewk Aurél és sok más ismerős... Régen volt. Oly sok minden történt az elsinhant évek során, hogy nehéz lenne felsorolni, meg hát minnek is. Mi változott? Talán több barátom lett, vagy jobb táv-

A főműszer

csöveim épültek, no meg egy kis csillagda. Dani fiammal bütyköltük össze úgy szemre, meg egy mérőszalaggal.

Sári Pál kitűnő Fornax 50-es mechanikája hordozza a három tubust. Egy régebbi 127/1140-es Yulin a vezető, a 150/1200-as, valamint a 127/700-as Fraunhofer Szabó Sándortól vásároltam.

Az első komolyabb kínai refraktorhoz, egy Helios 100/1000-eshez EQ-5-ös mechanikán még Babcsán Gábor révén jutottam hozzá,